

MESUT YEĞEN • Son Kürt İsyanı

MESUT YEĞEN 1964 yılında Siverek'te doğdu. Ankara Atatürk Lisesi'nden mezun oldu. ODTÜ Sosyoloji Bölümü'nden lisans ve yüksek lisans, Essex Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nden doktora derecelerini aldı. 1995-96'da Anadolu Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nde, 1996-2010 arasında ODTÜ Sosyoloji Bölümü'nde çalıştı. İstanbul Şehir Üniversitesi'nde öğretim üyesidir. Diğer kitapları: *Devlet Söyleminde Kürt Sorunu* (İletişim, 1999), *Müstakbel Türk'ten Sözde Vatandaşa* (İletişim, 2006).

İletişim Yayınları 1555 • Araştırma-İnceleme Dizisi 257

ISBN-13: 978-975-05-0847-9

© 2011 İletişim Yayıncılık A. Ş.

1-2. BASKI 2011-2012, İstanbul

3. BASKI 2016, İstanbul

DİZİ KAPAK TASARIMI Ümit Kıvanç

KAPAK SUAT Aysu

KAPAK FOTOĞRAFI Ümit Bektaş

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ Canan Güzel

BASKI ve CILT Sena Ofset · SERTİFİKA NO. 12064

Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi B Blok 6. Kat No. 4NB 7-9-11

Topkapı 34010 İstanbul Tel: 212.613 38 46

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 10721

Binbirdirek Meydanı Sokak, İletişim Han 3, Fatih 34122 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

MESUT YEĞEN

Son Kürt İsyanı

İÇİNDEKİLER

Önsöz.....	7
TESPİT VE TASVİR.....	11
Kürt Meselesi: Niye Var?	13
Kürt Meselesi: Ne Oldu? (I)	21
Kürt Meselesi: Ne Oldu? (II)	27
Kürt Meselesi: Ne Oldu? (III)	35
Kürtler Ne İstiyor?.....	41
GİDİŞAT.....	49
Kürt Konferansı Ankara'ya!	51
Kürt Meselesi: Ne Oldu, Ne Yapmalı?	55
İyi Çocuk Kürt	65
Kürtçe Eğitim: Olmazsa Olmaz	71
Özerklik: Olmazsa Olmaz mı?.....	79
Demokratik Özerklik: İmkanlar	85
Demokratik Özerklik: Belirsizlikler.....	93

Demokratik Özerklik: Öneriler	101
‘Öteki’ Kürtler	109
EVVELİYAT	115
Türklük ve Kürtler: Bugün	117
Cumhuriyet ve Kürtler	127
Son Kürt İsyanı	135
“Yahudi-Kürtler”	143
MAZİ	153
Dersim 1938	155
Şark Islahat Planı: Cumhuriyet’in Rehberi	163

Önsöz

Fırtına dinmiş görünüyor. Kürt meselesinde geçmişe nazaran iyi zamanlardayız. Geçmiş derken öyle uzak geçmiş, yirmileri, otuzları; hatta on binlerce hayata, bir milyondan fazla vatandaşın yerinden edilmesine mal olan yakın geçmiş, o feci doksanları bile kast etmiyorum. Çok daha yakın bir geçmişe, sadece birkaç sene öncesine nazaran iyi zamanlardayız.

Yirmilerde, otuzlarda zaten söz konusu olmamıştı, ama doksanların düşük yoğunluklu çatışması bile, bütün kirliliğine, olanca acımasızlığına rağmen, Türkiye'nin devlet aklının geleneksel kodlarını bozmadı. Ahalinin de benimsediği bu kodlara göre, yirmilerde, otuzlarda, doksanlarda olan biten *esas olarak* bir kısım vatandaşın sebep olduğu büyükçe bir asayiş problemi ve kışkırtmaya kapılanlar ve muhipleri, her şeye rağmen, müstakbel-Türklerdi. 20. yüzyılın başlarında oluşan bu geleneksel koda göre asayiş bozular tenkil edilecek, muhipleriyle beraber Türkleştirilecekti. Kürt meselesinde devlet aklı seksen sene boyunca böyle çalıştı: Kürt meselesi esasta bir asayiş meselesi, Kürtler de 'en

fazlası' müstakbel-Türklerdi. Devlet, seksen sene boyunca meşgul olduğu Kürt meselesinde, en zorlandığı zamanlarda bile etnik yıkım seçeneğinin eşğine yaklaşmadıysa, Kürt meselesi, halleşildiği seksen sene boyunca, 'Ermeni meselesine', 'Rum meselesine' dönmediyse, bu akıl sebebiyleydi; Kürt meselesinin sadakatsizlik meselesi, Kürtlerin de asla-Türkleşemez vatandaşlar olmasını engelleyen bu akıl oldu.

Ne olduysa oldu, iki binlerin ilk yıllarında bu geleneksel akla, yeni bir akıl eşlik etmeye koyuldu. Biraz Irak Kürtlerinin devletleşmesinin yarattığı 'samimi', 'anlaşılır' tedirginlikle, biraz da vesayet rejimini muhafaza etmek için yapılan son atakla alakalı olsa gerek, devlet Kürt meselesinde aklını, gözünü, dilini tümünden değiştirmediyse de, çeşitlendirdi. 2003'ü takip eden birkaç yıl boyunca, Kürt meselesinin asayiş meselesi, Kürtlerinse müstakbel-Türkler olduğu önermeleri kesinliğini yitirmeye, Kürt meselesini sadakatsizlik meselesi, Kürtleri de zamanımızın yeni-sadakatsizleri olarak gören bir akıl güçlenmeye başladı. Kürtler, devlet nazarında ilk kez müstakbel-Türkler oldukları kadar, belki bundan da fazla sözde-vatandaşlar, Kürt meselesi de tenkille hallolunacak bir asayiş meselesi olduğu kadar tehcirle, mübadeleyle hallolunabilir bir sadakatsizlik meselesi, olmaya koyuldu. Devlet aklındaki bu yenilenme ahaliye de sirayet etti. Seksen sene boyunca devletle eşkiyalar, en fazlası asi Kürtler arasında bir mesele olmuş olan Kürt meselesi, Türkler ve Kürtler arasında bir mesele olmaya yüz tuttu. Ayrımcılık, linç ve pogrom Kürt meselesiyle, Kürtlerle baş etmenin yeni ve sivil araçları olmuştu.

2003'ü takip eden senelere hâkim olan bu iklim şunu gösteriyordu: Zamanın Kürt isyanı, terimin hemen her manasıyla, artık bir son isyandı. 1960'ların ortalarında başlayıp ikibinlerin ortalarına ulaşan bu son isyan, ya Kürtler ayrılmadan, ya tehcir ya da mübadele vasıtasıyla bir daha isyan

edemeyecek hale getirilmeden, ya da Cumhuriyet'in (Kürtlerin farklı ama eşit yurttaşlar olarak tanındığı) demokratik bir cumhuriyete dönüşmesinden önceki son Kürt isyanıydı; ya da, artık hep bizimle birlikte olacak, birlikte yaşamaya mahkûm olduğumuz, süreklileşmiş bir son isyan.

2007'den bu zamana olup biten, bu meşum günleri, bu ağır iklimi, hepten olmasa da, geride bıraktığımızı gösteriyor. Süreklileşmiş son isyan halinden henüz çıkmış değiliz; ama ayrılma ya da tehcir/mübadele ihtimallerinden eni konu uzaklaştık. Hatta, iyi kötü, Cumhuriyet'i demokratik bir cumhuriyete dönüştürmenin eşiğinde olduğumuz bile söylenebilir. Belli ki, bir müddet daha bu eşikle süreklileşmiş bir son isyan hali arasında salınıp duracağız.

Sağda solda yayımlanıp bu derlemede bir araya getirdiğim yazıların bir kısmı geride bırakmış görüldüğümüz o kötü zamanlarda yazıldı. Yine bir kısmı o kötü günlere dair, o meşum zamanlarda olup biteni değerlendiriyor. Kürt meselesinin başka zamanlarının, başka veçhelerinin de dert edildiği bu yazıları, yayımlandıkları sırayla değil de, dört tematik bölüme dağıtarak sunmayı tercih ettim. Kürt meselesinin genel mahiyetine, 'neliğine' dair yazılar *tespit ve tasvir*, 2007'den bugüne olan biten üzerine yazdıklarım *gidişat*, sözünü sıkça ettiğim o meşum zamanlara dair olanlar *evveliyat*, Kürt meselesinin 1925 ve 1938 gibi kimi kritik uğraklarına ilişkin olanlar da *mazi* bölümlerinde yer alıyor.

Küçük değişiklikler haricinde bu derlemede aynen yer bulan yazıların yayımlandıkları yer ve tarihlerse şöyle: "Kürt Meselesi: Niye var?", *Radikal İki*, 14 Haziran 2009; "Kürt Meselesi: Ne oldu 1", *Radikal İki*, 2 Ağustos 2008; "Kürt Meselesi: Ne oldu 2", *Radikal İki*, 9 Ağustos 2008; "Kürt Meselesi: Ne oldu 3", *Radikal İki*, 16 Ağustos 2008; "Kürtler Ne İstiyor?", *Star Gazetesi Açık Görüş*, 10 Ocak 2009; "Kürt Konferansı Ankara'ya", *Radikal İki*, 5 Nisan 2009; "Kürt Me-

selesi: Ne Oldu, Ne Yapmalı? ”, *Taraf*, 6 Haziran 2009; “İyi Çocuk Kürt”, *Radikal İki*, 20 Aralık 2009; “Kürtçe Eğitim: Olmazsa Olmaz”, *Star Gazetesi Açık Görüş*, 10 Ekim 2010; “Özerklik: Olmazsa Olmaz mı?” *Star Gazetesi Açık Görüş*, 17 Ekim 2010; “Demokratik Özerklik: İmkanlar”, *Star Gazetesi Açık Görüş*, 2 Ocak 2011; “Demokratik Özerklik: Belirsizlikler”, *Star Gazetesi Açık Görüş*, 9 Ocak 2011; “Demokratik Özerklik: Öneriler”, *Star Gazetesi Açık Görüş*, 16 Ocak 2011; “Öteki Kürtler”, *Star Gazetesi Açık Görüş*, 31 Ekim 2010; “Türklük ve Kürtler: Bugün”, *Birikim*, 188, Aralık 2004; “Cumhuriyet ve Kürtler”, *Radikal İki*, 5 Aralık 2004; “Son Kürt İsyanı”, *Radikal İki*, 24 Nisan 2005; “Yahudi Kürtler”, *Radikal İki*, 29 Şubat 2004; “Dersim 1938”, Hüseyin Aygün, *Dersim 1938 ve Zorunlu İskan*, Dipnot Yayınevi 2009; “Şark Islahat Planı: Cumhuriyetin Rehberi”, Mehmet Bayrak, *Şark Islahat Planı Kürtlere Vurulan Kelepçe*, Özge Yayınevi, 2009.